

2021.052

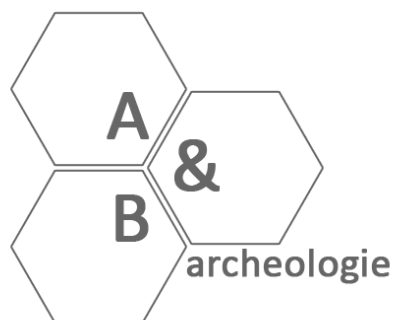
Archeologienota Olsene Centrumstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

15-3-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Olsene (Zulte) Centrumstraat (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen meer dan 3000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het terrein is ca. 3254m² groot, heeft een min of meer vierkante vorm en sluit in het oosten aan op een zijweg van de Centrumstraat en in het zuiden op de Groeneweg, met meteen ten zuiden ervan de spoorlijn Gent-Rijsel. Ten noordoosten van het plangebied loopt de Centrumstraat/ Oudenaardestraat (N459) via een brug overheen de spoorweg. Het terrein is onbebouwd en in gebruik als weiland. In het noordwestelijke deel is een depressie, waarrond enkele bomen groeien, aanwezig.

Het plangebied bevindt zich op ca. 700m ten zuiden van de huidige dorpskern van Olsene (en 1,5km ten zuidoosten van de oorspronkelijke dorpskern) en op ca. 2km ten noordoosten van het centrum van Zulte. Beide deelgemeentes zijn sinds de 20ste eeuw in toenemende mate met elkaar vergroeid door de relatief dichte bebouwing met woonwijken en bedrijventerreinen. Op de Villaretkaart uit 1745-1748 wordt de voorloper van de Centrumstraat reeds aangegeven ten oosten van het plangebied. Het terrein bevindt zich in deze periode nog in een nog grotendeels landelijke omgeving waarbinnen verspreid enkele hoeves voorkomen. Voornamelijk ten noorden van het terrein, rondom de Dries en in het huidige dorpscentrum van Olsene is reeds meer bebouwing aanwezig. Het plangebied zelf is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Op de Ferrariskaart uit 1777 wordt binnen het terrein een site met walgracht aangegeven, die op basis van de 19de-eeuwse kaarten mogelijk eerder meteen ten noordoosten van het plangebied gesitueerd dient te worden. Dit zou eveneens de huidige depressie langsheen de noordwestelijke zijde van het plangebied verklaren. De Atlas der Buurtwegen (1840) toont voor het eerst de spoorweg 'Courtrai à Gand' meteen ten zuiden van het terrein. Het plangebied is in deze periode onbebouwd. De Kaart van Popp (1842-1879), kaart van Vandermaelen (1846-1856) en de topografische kaart van 1862 geven een gelijkaardige situatie weer. Op de topografische kaart van 1884 lijkt de site met walgracht ten noordoosten van het terrein te zijn verdwenen. Het terrein is ook in deze periode onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Tegen 1971 wordt een groot deel van het plangebied ingenomen door een bos dat zich verder uitstrekt naar het zuidwesten. Het huidige woonhuis ten westen van het terrein is in deze periode reeds aanwezig. In de volgende decennia krimpt het bos in tot er op de luchtfoto van 2000-2003 geen bomen meer aanwezig zijn binnen de grenzen van het plangebied. In het zuidelijke deel van het terrein is een verharding aanwezig die tot het woonhuis op het aangrenzende perceel leidt. Tegen 2009 wordt de Centrumstraat heraangelegd, waardoor deze nu in het oosten meteen aansluit op het plangebied. Het plangebied blijft tot op heden onbebouwd. Afgaande op de cartografische en luchtfotografische bronnen kan gesteld worden dat het plangebied zich (vermoedelijk) net ten zuiden bevindt van een site met walgracht. Een deel van de oorspronkelijke walgracht situeert zich op de noordwestelijke grens van het terrein. Het is niet uit te sluiten dat deze site een middeleeuwse voorloper kent. Er lijken geen grootschalige bodemverstoringen te hebben plaatsgevonden op het terrein, hoewel het rooien van de bomen mogelijk wel een plaatselijke invloed op de bodem kan gehad hebben.

Olsene is gelegen in de Vlaamse Zandstreek, binnen het Leie-Schelde Interfluvium, en kent een matig golvend reliëf met depressies van ca. +6m TAW ter hoogte van de (oude) Leie en hoogtes van ca. +15m TAW op de stuifzandruggen in het westen. Algemeen is sprake van een hellend reliëf dat stijgt van noordwest naar zuidoost. Enkele beekvalleien die uitmonden in de (oude) Leie doorsnijden de hoger gelegen gronden. Het terrein bevindt zich ca. 1km ten noordoosten van de Zoubeek, die van de hogere gronden in het zuidoosten naar de Leie in het noordwesten vloeit. Het plangebied zelf situeert zich op de ietwat hoger gelegen gronden ten zuidoosten van de Leievallei en kent een microreliëf dat wordt gekenmerkt door een depressie (ca. +11,8m TAW) in het noordwesten. De rest van het plangebied situeert zich op een hoogte die schommelt tussen ca. +13,1m TAW en ca. +13,4m TAW. Er kunnen droge zandbodems met sterk gevlekte, verbrokkelde of discontinue textuur B-horizont (type Zbc(h)) verwacht worden binnen het plangebied.

Hoewel de gekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied voornamelijk het resultaat zijn van cartografische en/of historische studies, luchtfotografische prospectie en veldkartering en gravend onderzoek vooralsnog schaars is in de omgeving van het plangebied, wijzen de archeologische vaststellingen op menselijke aanwezigheid in de omgeving vanaf het neolithicum. Daarnaast zijn ook reeds enkele Romeinse vondsten gekend en worden verschillende middeleeuwse sites, waaronder twee (voormalige) kasteelsites en diverse (laat-) middeleeuwse sites met walgracht, gekarteerd. Dit toont aan dat de regio al lang wordt gefrequenteerd. Op basis van de cartografische gegevens van het plangebied zelf, lijkt er zich bovendien ook een site met walgracht aanwezig te zijn geweest net ten noordoosten van het terrein. De huidige depressie langs de noordelijke zijde van het terrein vormt hier mogelijk nog een restant van. Er kan aan het terrein dan ook een verhoogde archeologische verwachting worden toegekend voor sites met grondsporen uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd. Sites met grondsporen uit oudere periodes zijn eveneens niet uit te sluiten. Er zijn geen bodemkundige (bijvoorbeeld aanwezigheid van een podzolbodem) of landschappelijke (bijvoorbeeld ligging nabij een natuurlijke waterloop, of op een hellend terrein) aanwijzingen voor een verhoogd potentieel voor de aanwezigheid van een *in situ* bewaarde steentijd artefactensite.

Het terrein zal verkaveld worden in zes loten, waarvan vijf toekomstige woningen (loten 1 t.e.m. 5), gesitueerd langsheen de Centrumstraat, en een loods (lot 6), ingeplant in het noordwestelijke deel van het terrein. Elk van de woningen wordt voorzien van een voor- en achtertuin, waarin een garage kan worden gebouwd. Om toegang te verschaffen tot deze garages en de achterliggende loods, wordt een nieuwe weg aangelegd in het westelijke deel van het plangebied. Rondom de nieuwe weg en loods wordt een groenzone aangelegd. Bij elk van de loten wordt een hemelwaterput met diameter van 2,65m uitgegraven. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van de wegenis, de aanleg van nutsleidingen en -voorzieningen, het uitgraven van de hemelwaterputten, de funderingswerken, het optrekken van de gebouwen, de aanleg van tuinen en groenzones, enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een verhoogde verwachting voor archeologische sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken kunnen een impact hebben op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de omgeving, waarover archeologisch nog maar weinig

gekend is. Er dient dus verder vooronderzoek plaats te vinden, in uitgesteld traject, omdat de gronden pas in eigendom komen onder opschortende voorwaarde van het verkrijgen van de omgevingsvergunning.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

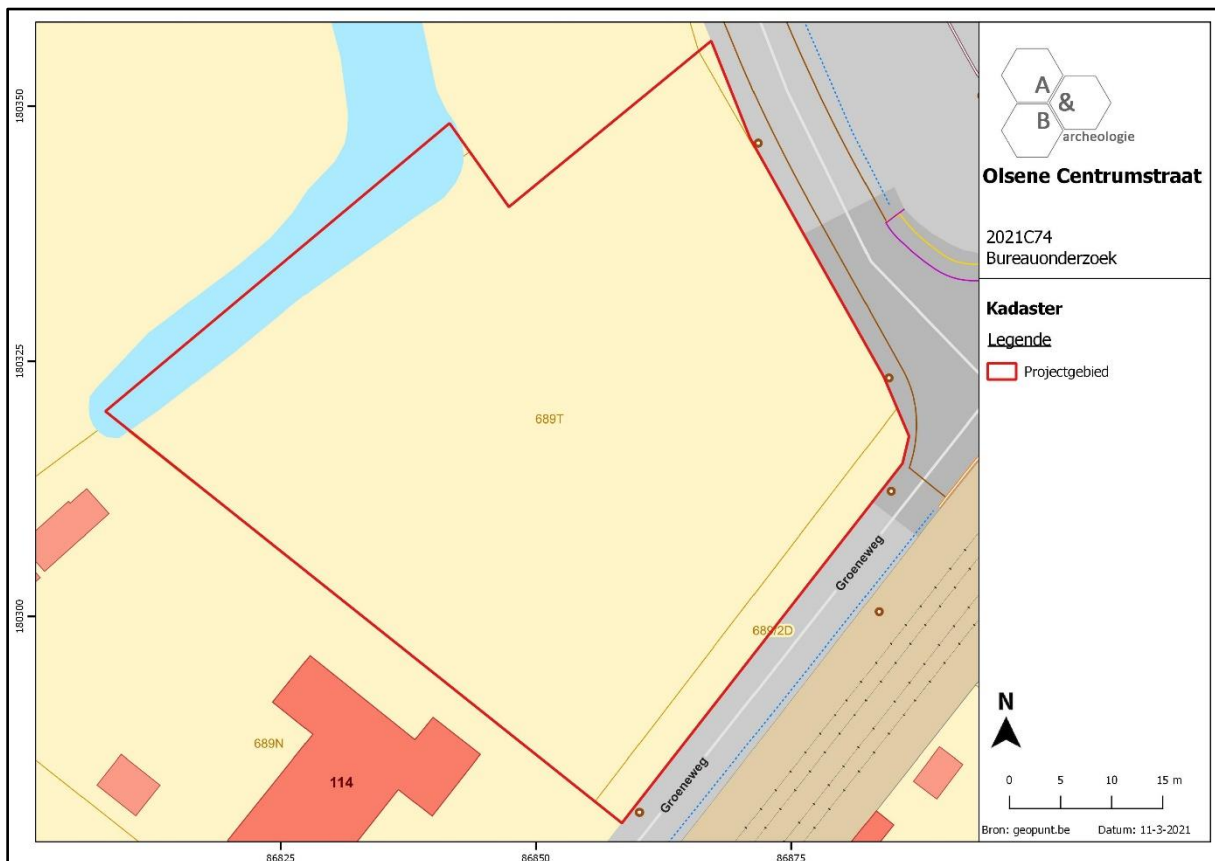
Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Zulte (Olsene), Centrumstraat

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 86762,33 en Y: 180277,83; X: 86932,05 en Y: 180358,32

Oppervlakte plangebied: ca. 3254m²

Kadastergegevens: Zulte, Afdeling 2/Olsene, Sectie B, 6892D en 689T (zie figuur 1)

Het volledige plangebied komt in aanmerking voor verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Vraagstellingen voor proefsleuvenonderzoek:
  - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
  - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
  - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
  - Zijn er sporen aanwezig die verband houden met de site met walgracht, aangegeven ten noordoosten van het terrein, op de 18de en 19de-eeuwse historische kaarten?
  - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
  - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
  - Kan een archeologische site uitgesloten worden?
  - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
  - Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethoden moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

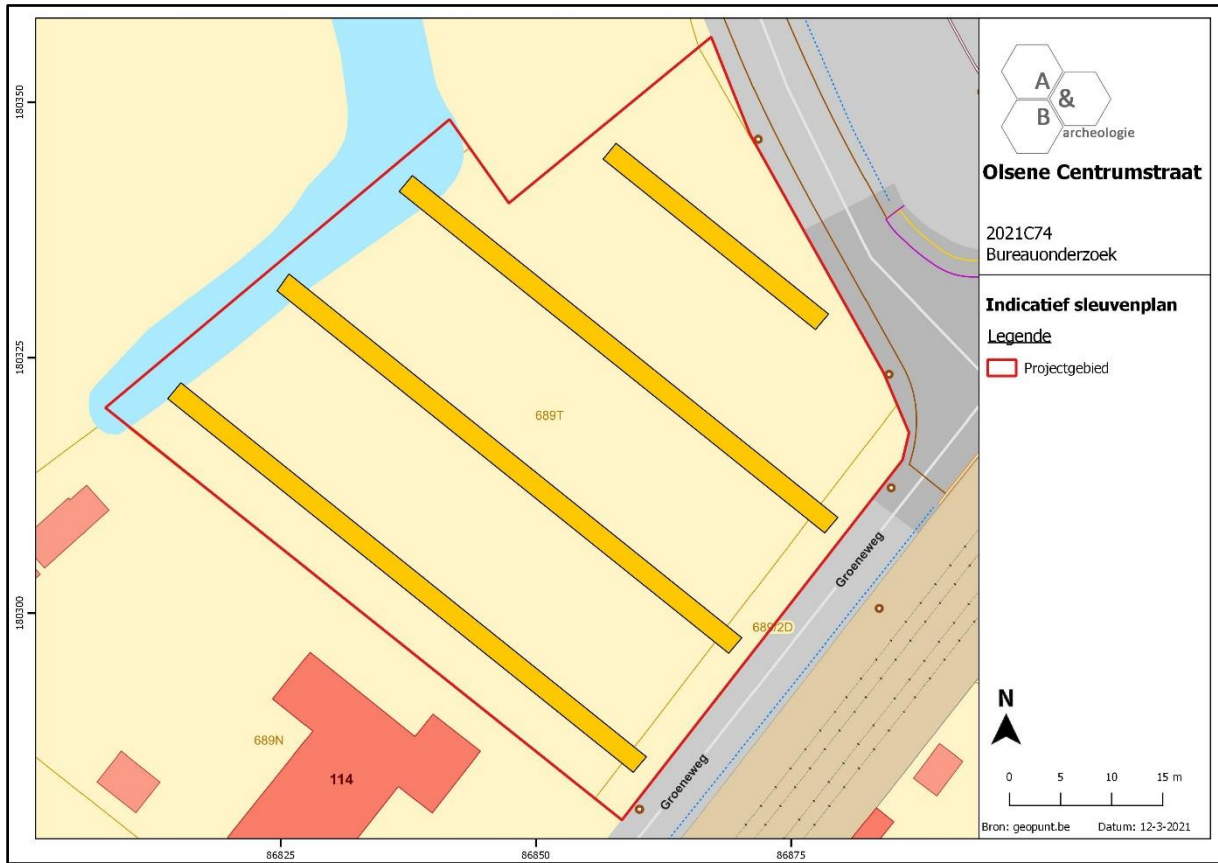
- Randvoorwaarden/aandachtspunten

- 1) Het is noodzakelijk dat het terrein vrij is van obstakels voorafgaand de start van het verder vooronderzoek.
- 2) Het onderzoek kan pas van start gaan nadat er duidelijke afspraken over het geplande onderzoek zijn gemaakt tussen de huidige eigenaars en gebruikers van de percelen en de initiatiefnemer.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn noordwest-zuidoost georiënteerd. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10% (325,4m²) van de onderzoekbare oppervlakte opgelegd door middel van sleuven en 2,5% (81,4m²), door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% (406,8m²) onderzocht wordt. De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatif sleuvenplan, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.